

HET INNEMEN VAN HISTORISCHE PERSPECTIEVEN ALS BURGERSCHAPSVAARDIGHEID

In de Veerkracht van november 2020 schreef ik over de manier waarop het vak geschiedenis kan bijdragen aan het leren begrijpen van andere perspectieven (Van der Ploeg & Huijgen, 2020). In dit artikel benadrukten we het belang van historisch redeneren als onderdeel van het geschiedenis-onderwijs in Nederland: geschiedenis gaat namelijk niet alleen over jaartallen en gebeurtenissen, maar over het leren nadenken en redeneren aan de hand van historische bronnen.

Geschiedenis leert je -als het goed gegeven wordt- dus nadenken. Dat gebeurt op een bijzondere manier wanneer je kennis maakt met historische personen, die leefden in een wereld die vaak volstrekt anders was dan de onze. Zo kun je kennis maken met de tot slaaf gemaakte Surinamer Syntax Bosselman, die werd tentoongesteld op de werelddtentoonstelling van 1886 in Amsterdam (zie o.a. *Veerkracht 19* van maart 2022 over jeugdliteratuur). Of je ontmoet de Joods-Nederlandse danslerares Roosje Glaser, die tijdens de Tweede Wereldoorlog werd verraden door haar Nederlandse echtgenoot en via verschillende kampen werd gedeporteerd naar Auschwitz, waar ze haar danskunsten gebruikte om te overleven (zie: *Dansen met de vijand*, door Paul Glaser).

Deze historische personen leefden in andere omstandigheden, hadden andere dingen waar ze zich zorgen om maakten en leefden vanuit een volstrekt andere kijk op de wereld. De Engelse schrijver L.P. Hartley zei hierover in 1953 al terecht: 'The past is a foreign country: they do things differently there'. Het leren kennen en bestuderen van mensen uit deze andere 'vreemde' wereld van de geschiedenis dwingt ons na te denken over onze eigen wereld en geeft een ander perspectief op de dingen die wij gewoon zijn gaan vinden.

De vaardigheid om te leren kijken vanuit een ander perspectief is van cruciaal belang in een pluriforme, democratische samenleving als de onze. Juist in een maatschappij waarin polarisering mensen uit elkaar

drijft, is het goed en heilzaam om buiten je eigen bubble te kijken en te onderzoeken hoe iemand anders in een andere bubble (of: historische context) tot bepaald gedrag of een andere kijk op de wereld is gekomen. Tegelijkertijd leer je daarmee om je eigen opvattingen te bevragen en je eigen kijk op de wereld tegen het licht te houden.

Bij het leren kennen van historische personen raken wij vaak verwonderd door de enorme verschillen in keuzes en kijk op de wereld, die onbegrijpelijk lijken voor ons hedendaagse mensen. Het is echter van belang die historische ander niet te benaderen als onderontwikkelde, achterlijke figuren die -als ze wat beter hadden nagedacht- tot onze hedendaagse opvattingen waren gekomen.

Een belangrijk uitgangspunt in het begrijpen en serieus nemen van de historische ander is dan ook het concept van 'shared normalcy' (Barton, 2004). Dit is het besef dat die historische ander een mens was net als wij, die op een redelijke manier probeerde zijn leven zo goed mogelijk te leiden, passend binnen zijn eigen context. De historische ander handelt niet bewust 'dom' of 'achterhaald' maar handelt -meestal- op een manier die destijds volstrekt begrijpelijk en redelijk was.

Het leren kijken vanuit verschillende historische perspectieven en het besef van shared normalcy tussen mensen uit verschillende historische contexten, zijn belangrijke burgerschapsvaardigheden. Het vak geschiedenis op de basisschool is een belangrijke plek om de eerste stapjes te zetten in het leren van die vaardigheden.

Dit idee is het vertrekpunt van mijn promotieonderzoek met de titel 'Het leren innemen van historische perspectieven door leerlingen van 10-12 jaar'. In het begin van 2022 is hiervoor een NWO-beurs toegekend. 1 september 2022 was de officiële startdatum van dit onderzoek, in samenwerking met Hogeschool KPZ en de Rijksuniversiteit Groningen.

Het doel van dit onderzoek is te komen tot een passende manier waarop kinderen in de bovenbouw deze vaardigheid kunnen leren bij geschiedenis; deze nieuwe aanpak zal aan het eind van het project worden uitgevoerd en onderzocht (in deelstudie 4). Om dit doel te kunnen bereiken moeten echter in de voorgaande deelstudies eerst enkele onderliggende vragen worden onderzocht.

In deelstudie 1 (die nu wordt uitgevoerd) wordt onderzocht hoe enkele veelgebruikte geschiedenismethodes (vakgericht en geïntegreerd) momenteel invulling geven aan de vaardigheid 'het innemen van historische perspectieven'. In deelstudie 2 zal de focus liggen op de rol van de leraar. Door middel van observaties en interviews zal in kaart worden gebracht waar leraren tegenaan lopen bij het begeleiden van deze vaardigheid. In deelstudie 3 zullen vervolgens hardop-denken-interviews met leerlingen worden ingezet, om te onderzoeken hoe leerlingen deze vaardigheid oefenen waar mogelijke uitdagingen zitten.

BETROKKEN RAKEN?

Voor de deelstudies 2, 3 en 4 worden nog scholen geworven. Heb je interesse om betrokken te raken bij dit project op het raakvlak van burgerschap en geschiedenis? Neem dan contact op met Bertjaap van der Ploeg via b.vanderploeg@kpz.nl

OVER DE AUTEUR

Bertjaap van der Ploeg is hogeschooldocent geschiedenis op Hogeschool KPZ en promovendus aan Rijksuniversiteit Groningen.

BRONNEN

Barton, K. C., & Levstik, L. S. (2004).

Teaching history for the common good. Mahwah, Erlbaum.

Van der Ploeg, B., & Huijgen, T. (2020).

'Breaking the bubble': Hoe historisch redeneren kan bijdragen aan inleven en het begrijpen van andere perspectieven. *Veerkracht*, 17(3), 10-13.

Glaser, P. (2016) Dansen met de vijand.

Het oorlogsgeheim van tante Roosje. Cargo